

Petita història de la sardana - Agrupació Sardanista Andorrana

Daniel PÉREZ i CARRILLO

La sardana a Andorra

Al Principat d'Andorra es balla sardanes des de fa molts anys, la prova en són les fotografies fetes a mà ballant sardà –o com actualment s'anomenen, sardanes–; en els arxius de Casa de la Vall hi ha una foto que data de l'any 1891.

La història de l'Agrupació Sardanista Andorrana es remunta a l'any 1960, però no es va fer realitat fins al 1963, quan un grup de persones van fundar l'agrupació i el setembre de 1964 el M. I. Consell General de les Valls d'Andorra en va aprovar els estatuts. Al Principat d'Andorra antigament, en les celebracions o festes populars i tradicionals, es ballava el contrapàs, un ball més antic, i després el sardà, que és més assemblat a la sardana actual; es ballava al carrer de la Vall, a la placeta de Sant Esteve, on hi ha un monument dedicat al contrapàs. Aquest monument va ser encarregat per tots els veïns del Barri Antic, va ser inaugurat el 1977 i el seu autor va ser l'escultor Sergi Mas.

El contrapàs i el sardà, o sardana actual a Andorra, ens vénen de Catalunya, ja que antigament eren Països Catalans i vàrem heretar aquests balls típics així com la llengua catalana.

Segons diversos investigadors, els orígens de la sardana podrien remuntar-se a èpoques molt remotes. S'han trobat vestigis del que s'ha arribat a anomenar *dansa astronòmica*, que des de molt antigament es tractava d'una *dansa màgica*, que en diverses cultures ancestrals suposaven rituals oferts en un ampli ventall de panteons religiosos, relacionat amb la intenció d'aconseguir bones collites o també per aconseguir el triomf en batalles decisives.

De totes maneres, tots aquests estudis de diverses interpretacions coincideixen a considerar la sardana com un ball ancestral i solar. Les sospites i fonaments en què es basen aquestes explicacions és a partir de les interpretacions sobre la mecànica i l'estructura tècnica del ball. Quasi misteriosament, el nombre i el ritme dels compassos coincideixen amb les 24 hores del dia (8 compassos de curts per a la nit i 16 compassos de llargs per al dia).

De la sardana, ja se n'ha escrit molt; a Catalunya hi ha diferents autors que diuen que procedeix dels grecs, altres dels ibers o etruscos, danses totes elles en què els balladors es donaven les mans i movien els peus.

La teoria que la sardana podria vincular-se a l'època grega té molts adeptes, i la tesi no és gratuïta ni sense fonament, ja que segons la seva estètica, basada en la dolçor dels esbossos lineals, la suavitat dels moviments i delicats conjunts d'aquest ball, encaixa perfectament dins les característiques de la cultura hel·lènica.

Tot i aquests arguments, el cert és que es troben dificultats per poder demostrar que els grecs fossin els propietaris originals de la sardana i que l'exportessin a Catalunya. Segons dades històriques, el vincle hel·lènic-català va existir solament en l'àmbit comercial i, tot i que es pot considerar també la influència hel·lènica en el marc de les artesanies, aquesta circumstància no té suficient solidesa per adjudicar-se aquelles relacions en el camp cultural com podrien ser les danses.

Al meu entendre, i és la meua opinió sense cap prova científica, crec que prové d'unes tribus que habitaven els Pirineus Orientals, que practicaven danses astronòmiques, anomenats ceretans, regió avui anomenada Cerdanya (Girona). Els habitants de les valls d'Andorra eren els andosins, i els airenosins eren els de la Vall d'Aran i molts altres pobles que eren de la mateixa constitució i costum, com els indigets, que ocupaven l'Empordà; els laietans, al Maresme, al Vallès i al pla de Barcelona fins al Garraf, etc.

A l'edat mitjana existien dues danses similars: el ball rodó i la dansa mesclada, que varen derivar més tard en dues danses que varen ser les que van donar origen a la sardana actual. Aquestes danses més *modernes* són el contrapàs i la sardana curta, que va servir de base per al desenvolupament de la sardana llarga, que és l'actual.

Així que no serà fins al segle XVI que apareix el terme *sardana* fent referència expressa a una dansa que es balla en forma de cercle tancat o rotllana; ja en aquells temps els músics es feien anomenar cobla, que estava composta per tres músics.

La sardana curta va desaparèixer just en el moment en què la sardana anomenada en aquell moment sardana llarga va entrar a funcionar i es va imposar popularment com a ball dels catalans. I així es va iniciar la reforma de la cobla amb l'estructura musical que va realitzar Pep Ventura la dècada de 1840 a 1850, que va agregar més músics fins a un total d'onze.

En aquests anys de gran activitat, Pep Ventura coneix Antoni Turon de Perpinyà i dissenyen la nova tenora, instrument que ubiquen com a eix central de la renovada ordenació musical, quan fan més llarga la sardana curta.

Daniel Pérez i Carrillo,
president de l'Agrupació Sardanista Andorrana